

POHLAVNÍ NEMOCI

od A do Z

základní informace

© 2006 Česká společnost AIDS pomoc

Autoři: Vladimír Ondříš
Miroslav Hlavatý

Recenze: Doc. MUDr. Marie Staňková, CSc.
MUDr. Martin Novák
JUDr. Norbert Černý

Grafika: REFOS, Ohradní 54, Praha 4
Tisk: REFOS, Ohradní 54, Praha 4

Distribuce v České republice zdarma

OBSAH

ÚVOD	2
SLOVNÍČEK POUŽITÝCH POJMŮ	3
ANÁLNÍ BRADAVICE <i>viz kondylomata</i>	
AFTY	4
BRADAVICE NA PENISU <i>viz kondylomata</i>	
GENITÁLNÍ BRADAVICE <i>viz kondylomata</i>	
GIARDIA	4
GONOREA <i>viz kapavka</i>	
HEPATITIDA A, B, C, D, E, F, G <i>viz žloutenka A, B, C, D, E, F, G</i>	
HERPES <i>viz opar</i>	
HIV – human immunodeficiency virus	5
CHLAMYDIE	6
KANDIDÓZA	6
KAPAVKA	7
KAPOSIHO SARKOM	8
KONDYLOMATA	8
MOLLUSCUM CONTAGIOSUM	9
MUŇKY – FILCKY	9
NESPECIFICKÁ INFEKCE – NESPECIFICKÁ URETRITIDA	10
OPAR	11
PŘÍJICE <i>viz syfilis</i>	
SVRAB	11
SYFILIS	12
ŽLOUTENKA A,B,C,D,E, F,G	13
SEZNAM ODBORNÝCH PRACOVIŠŤ A TELEFONNÍCH ČÍSEL	16

ÚVOD

At se nám to líbí nebo ne, na světě existují sexuálně přenosné infekce a provozujeme-li sex v jakékoli formě, jakýmkoliv způsobem, není vyloučeno, že se některou touto infekcí můžeme nakazit.

Sexuálně přenosné infekce jsou nakažlivější než HIV. Jsme-li nakaženi některou ze sexuálně přenosných infekcí, je náš imunitní systém velmi oslaben, což se samozřejmě odrazí na našem zdraví. Je-li člověk HIV pozitivní a nakazí-li se některou ze sexuálně přenosných chorob, jeho virová nálož se může zvýšit a je tudíž více HIV infekční. To znamená, že může své sexuální partnery snadněji HIV infekcí nakazit.

Zbavit se sexuálně přenosné choroby může být pro HIV pozitivního obtížnější než pro HIV negativního, rovněž se u pozitivního mohou projevit další nebezpečné komplikace.

Neléčená sexuálně přenosná infekce může přispět k rozvoji onemocnění AIDS.

Vyplatí se proto chodit na pravidelné kontroly, abychom si byli jistí, jestli jsme se některou ze sexuálně přenosných chorob nenakazili. To je důležité zvláště proto, že příznaky některých chorob nemusí být pro laika patrné. Tyto infekce lze rozpoznat pouze odborným lékařským vyšetřením. Odborného lékaře nutně navštivte při zjištění jakýchkoliv změn na vašich genitáliích. Laicky a neodborně léčená pohlavní nemoc se většinou jen zaléčí, ale nevyléčí se úplně. Nemoc se může vrátit, může se stát chronickou a potom se dá obtížně léčit.

Jste-li znepokojeni čímkoliv, co se týká vašeho zdraví, obraťte se neprodleně na vašeho ošetřujícího lékaře, nebo vyhledejte odborníka na některém ze specializovaných pracovišť. Neléčená infekce vede ve většině případů k velmi vážným zdravotním komplikacím. Jste-li HIV pozitivní, platí to pro vás dvojnásob. Seznam odborných pracovišť a telefonních čísel naleznete na konci této publikace.

Jestliže jste se nakazili některou ze sexuálně přenosných chorob, měli byste tuto skutečnost sdělit všem vašim sexuálním partnerům, protože i oni mohou být nakaženi a měli by proto ve vlastním zájmu vyhledat lékařskou pomoc. Je rovněž důležité nechat se vyšetřit na všechny sexuálně přenosné infekce, protože jste se mohli nakazit více než jednou z nich.

Po dobu léčby byste neměli mít žádný sexuální styk, dokud nebudete vy a váš sexuální partner úplně vyléčeni.

Tato brožura má za cíl poskytnout stručný přehled o nejběžnějších sexuálně přenosných infekcích. Rozsah publikace však nedovoluje, aby tento přehled byl plně komplexní a vyčerpávající. Věříme, že jako průvodce nejběžnějšími sexuálními infekcemi však postačuje.

Chcete-li si o problému HIV a sexuálně přenosných infekcí neformálně popovídat, navštivte Českou společnost AIDS pomoc na adrese Malého 3, Praha 8-Karlín, telefon 22481428 nebo Sexuologický ústav - venerologické oddělení, Apolinářská 2, Praha 2, telefon 222 233 279.

Závěrem bychom rádi předeslali, že tato publikace není určena odborné lékařské veřejnosti. Slovník jsme zvolili tak, aby textu porozuměl každý, komu se tento materiál dostane do ruky, tedy každý, kdo může přijít do styku se sexuálně přenosnými infekcemi.

SLOVNÍČEK POUŽITÝCH POJMŮ

AIDS (ACQUIRED IMMUNO DEFICIENCY SYNDROME) – syndrom získaného selhání imunity; přes značný pokrok medicíny stále smrtelné onemocnění způsobené virem HIV

DILDO – umělý penis, používaný jako sexuální hračka, vyrobený většinou z gumy nebo silikonu

FIST, FISTING, FIST FUCKING (FF) – sexuální aktivita při níž se ruka zasouvá do análního otvoru nebo vagíny; používá se rovněž americký výraz handball

GONOREA – kapavka

HEPATITIDA – žloutenka

HIV (HUMAN IMMUNODEFICIENCY VIRUS) – virus způsobující selhání lidského imunitního systému, přenosný zejména nebezpečnými sexuálními praktikami, může vést k propuknutí nemoci AIDS

HUMAN – lidský

INFIKACE – nakažení

KRYOTERAPIE – léčebná metoda rychlým zmrazením

LYMFOCYTY T-TYP CD4 – bílé krvinky odpovědné za imunitu, které jsou napadány HIV; jejich počet určuje hladinu virové nálože u HIV pozitivních

PISS, PISSING – druh sexu, při kterém se používá moč

PREEJAKULÁT – mírně mazlavá, bezbarvá tekutina, která vychází z penisu před semenem a má za úkol připravit močovou trubici pro průchod spermií, tzn. odstranit zbytky moči, která je kyselá a spermie zabíjí

RIMMING – lízání análního otvoru

SCAT – druh sexu, při kterém se používají výkaly

SYMPTOMY – příznaky

(výrazy vysvětlené v tomto slovníčku jsou v textu označené *)

ANÁLNÍ BRADAVICE *viz kondylomata*

AFTY

infekce způsobená viry, velmi bolestivé a nepříjemné onemocnění

SYMPTOMY

Drobný bolestivý vřídek v dutině ústní. Je většinou krémově žlutý, vystoupilý s okolním zarudnutím, někdy provázený zduřením podčelistních mízních uzlin. Vyskytuje se buď jediné, nebo se jedná o aftózní nakažlivý zánět na vnitřní straně tváří, jazyku a na patře.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Afty se obvykle objevují nezávisle na sexu, nicméně mohou být přenosné i sexuálně, například líbáním. Jelikož se může jednat o důsledek imunitní poruchy, jsou afty častější u HIV pozitivních osob.

LÉČBA

Afty se léčí potíráním dezinfekčním roztokem. Pomáhají rovněž vitamíny skupiny B.

BRADAVICE /NA PENISU/ *viz kondylomata*

GENITÁLNÍ BRADAVICE *viz kondylomata*

GIARDIÁZA – GIARDIA

je mikroskopický parazit, který se rozmnožuje v lidském zažívacím traktu. Stejně jako u žloutenky typu A je příčinou nedostatečná hygiena, kontaminovaná voda nebo potrava, ale infikovat se lze rovněž sexuální stykem, zvláště rimmingem a scatem.

SYMPTOMY

Typickým příznakem je průjem, větry, žaludeční křeče a nevolnost. Nicméně se lze infikovat a nemít žádné příznaky. Problémy spojené s infekcí Giardiáza jsou závažnější u HIV pozitivních jedinců. Inkubační doba: 3-25 dnů, nejčastěji 7-10 dnů.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Jakýkoliv druh sexu, při kterém se dostáváte do kontaktu se stolicí, je potencionálním rizikem přenosu. Análním sexem, prstěním nebo fistingem se Giardiáza dá přenést, pokud stolice ze znečištěného penisu nebo ruky se dostane do něčích úst. Nejsnáze se dá přenést rimingem a scatem. Snažte se proto vyhnout orálnímu kontaktu se stolicí. Dodržujte rovněž zásady

dobré hygieny. Při žaludečních potížích se vyhněte některým sexuálními praktikám, zejména rimmingu a scatu. Rovněž by bylo dobré uvažovat o očkování proti žloutence typu A.

LÉČBA

Tato infekce se léčí antibiotiky. Máte-li pravidelné sexuální partnery, měli by i oni navštívit lékaře, i kdyby neměli žádné příznaky. U osob HIV pozitivních může mít závažný průběh.

GONOREA viz *kapavka*

HEPATITIDA /A, B, C, D, E, F, G/ viz *žloutenka /A, B, C, D, E, F, G/*

HERPES viz *opar*

HIV (HUMAN IMMUNODEFICIENCY VIRUS)

je vir, který způsobuje selhání lidského imunitního systému a vede ke vzniku onemocnění AIDS. Vyskytuje se v některých tělních tekutinách, jako je krev, sperma, preejakulát, poševní sekret, mateřské mléko. Lze ho tedy přenést krví, např. u injekčních uživatelů drog při společném sdílení injekčních stříkaček, nebo nechráněným pohlavním stykem do vagíny a análu, poševním sekretem a výronem semene do úst při orálním sexu, z matky na plod, a dále při kojení na dítě. Známe dva typy HIV a to HIV-1 a HIV-2. Odlišují se geografickým výskytem, patogenitou, klinickým obrazem a epidemiologickými charakteristikami. HIV-1 se vyskytuje v Evropě a na americkém a asijském kontinentu. HIV-2 zůstává lokalizován západním pobřežím Afriky.

SYMPTOMY

Prvotní příznaky HIV infekce, jako průjem, vysoká horečka a další příznaky (např. zduřené uzliny na různých částech těla), se u vás nemusí vůbec objevit. Jediným spolehlivým ukazatelem je laboratorní vyšetření na HIV protilátky, které prokáže nebo vyvrátí přítomnost viru ve vašem organismu. Jestliže jste se chovali rizikově (sex bez kondomu, výron semene do vašich úst během orálního sexu apod.), nechte si udělat test na HIV protilátky. Přítomnost viru se spolehlivě prokáže dva měsíce od posledního rizikového chování (nechráněný pohlavní styk, sdílení injekčních stříkaček a roztoku drogy). Test je tedy nutné udělat po uplynutí této doby. Inkubační doba: od vstupu viru do vnímavé buňky po objevení se klinických příznaků (mluvíme o akutní infekci nebo primárním onemocnění) je průměrně 3 týdny. Příznakové období uvádí pouze 70% HIV pozitivních osob.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Riziko nákazy během sexuálního styku podstatně snížíme použitím kondomu a lubrikačního gelu na vodní bázi. Při orálním sexu by nemělo dojít k výronu semene do vašich úst. Neprovozujte

orální sex, máte-li poraněná ústa. Neprovodujte sex, jste-li nakaženi některou sexuálně přenosnou chorobou nebo máte-li jinak momentálně sníženou imunitu. HIV se pak přenáší snadněji.

Někteří HIV pozitivní jedinci se domnívají, že se nemohou nakazit ničím horším, než je HIV. Existují však různé druhy tohoto viru, některé jsou dokonce resistantní (odolné) vůči lékům, které se při léčbě HIV používají. V současné době není úplně jasné, jak snadno se tyto druhy HIV mohou přenášet. To však znamená, že člověk již infikovaný HIV může přijít do styku s jiným druhem tohoto viru, který bude odolný proti jeho současné léčbě. Jste-li HIV pozitivní, můžete se snadněji nakazit některou sexuálně přenosnou chorobu, protože váš imunitní systém je narušen a oslaben. Dodržování pravidel bezpečnějšího sexu je tudíž pro vás, i s ohledem na vaše sexuální partnery, velmi důležité.

CHLAMYDIE

jsou běžnou sexuálně bakteriální infekcí. V naší populaci je jednou z nejrozšířenějších sexuálně přenosných nemocí. Infekčnost je zde značně vysoká

SYMPTOMY

Může trvat až tři týdny, než se projeví příznaky této infekce (jestli se vůbec projeví). Nejčastějšími příznaky je bolest nebo pálení při močení, mléčný výtok z nezdělané močové trubice, rodidel nebo análního otvoru. Výtok může být i bolestivý. Chlamydie mohou zasáhnout rovněž oči nebo hrdlo nebo způsobit bolest ve varlatech. Inkubační doba: 1-2 týdny.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Chlamydie mohou být přeneseny análním sexem, souložím do vagíny bez kondomu, nebo, což je méně časté, orálním sexem a rimmingem. Při sexu je tudíž nezbytné používat kondom.

LÉČBA

Léčí se antibiotiky. Rovněž je nutné si týden až deset dní odpočinout od sexu. Je nutná léčba všech vašich sexuálních partnerů.

KANDIDÓZA

je sexuálně přenosná infekce způsobená kvasinkou *Candida albicans*.

SYMPTOMY

Mezi nejčastější příznaky patří podráždění nebo zánět žaludu, začervenání, bolestivost

a svědění kolem análního otvoru a v tříslech, na těchto místech se mohou objevit puchýřky se zkaleným obsahem. V ústech nebo krku jsou příznačné bílé skvrny (povlak). U HIV pozitivních osob jsou tyto příznaky běžnější a přecházejí až do jícnu. Toto onemocnění je spojeno s celkovým poklesem imunity organismu, významný je výskyt u AIDS nemocných pacientů. Inkubační doba: nelze přesně určit, předpokládá se 2-5 dnů.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Kandidózy se mohou objevit i nezávisle na sexu, nicméně mohou být snadno přenosné i sexuálně. Jako prevence se doporučuje použití kondomu při souloži a dobrá hygiena.

LÉČBA

K léčbě se používají antimykotika, antiseptika (obklady, koupele, roztoky, krémy, zásypy).

KAPAVKA (GONOREA, GONORHEA)

je způsobená bakterií-gonokokem, která přežívá ve vlhkých částech těla, nejčastěji v močové trubici, hrdle, konečniku, u žen v čípku. Kapavka je běžnou, snadno přenosnou pohlavní chorobou.

SYMPTOMY

Příznaky kapavky nemusejí být vždy patrné, zvláště, když máte její ložisko v konečniku, hrdle nebo ústech. Jestliže máte ložisko v močové trubici, jsou časté příznaky (i když ani to neplatí ve sto procentech případů) žlutobílý hnisavý výtok, až palčivá bolest při močení nebo bolest ve varlatech. Inkubační doba: 2-4 dny.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Kapavkou se můžete nakazit poměrně snadno při souloži bez kondomu, při orálním sexu, rimingu nebo i při styku bakterií kapavky s vašimi prsty a pak např. následnou onanií. Riziko nákazy snížíte používáním kondomu. Při nákaze je důležité nemít sex, dokud se úplně nevyлéčíte. Viditelné příznaky mohou zmizet, ale infekční přesto můžete stále být. Je nezbytné podstoupit všechny následné kontroly.

LÉČBA

Kapavka se léčí antibiotiky vždy na kožním oddělení, protože důležité je včasné a správné rozpoznání této choroby. Jen tak se lze vyhnout případným dalším komplikacím, protože nedoléčená kapavka může vážně poškodit vaše zdraví (u žen se může jednat o ztrátu plodnosti). Je proto důležité podstoupit celou léčbu a nepřerušit ji, jakmile příznaky zmizí.

KAPOSIHO SARKOM (KS)

SYMPTOMY

Jedná se o nejčastěji diagnostikované nádorové onemocnění u HIV infekce. KS může být rozpoznán jako růžové skvrny nebo skvrny podobné modřinám na pokožce (tzv. léze). Mohou se vyvinout do uzlin, které stlačením nezbělají. KS se může vyskytnout také uvnitř těla s množstvím dalších příznaků, které souvisejí s nálezy lézí. Nicméně KS většinou jen poukazuje na velmi slabý imunitní systém nebo na jeho poškození či vyčerpání, člověka s dobrým imunitním systémem KS zasáhne zřídka.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Příčina je nejasná. KS pravděpodobně způsobuje lidský vir herpes 8, human* herpes virus 8 (HHV-8). HHV-8 se dá přenést nechráněným pohlavním stykem, rimmingem* a možná i líbáním. Měli byste zvážit, jaký druh sexu budete provozovat. Přenos HHV-8 minimalizujete použitím kondomu při souloži a latexové folie při rimmingu.

LÉČBA

Na KS existuje několik druhů léčby. Způsob léčby (nebo zda-li se dá KS vůbec léčit) závisí na množství lézí, zda jich je jen několik a jsou vnější nebo zda jich je mnoho a jsou vnitřní. Součástí léčby je maskování hyzdících lézí, lokalizovaná radioterapie, chemoterapie či kryoterapie*. Jelikož KS je stav charakteristický pro onemocnění AIDS*, účinné léky na HIV* někdy způsobí zmizení lézí. V některých případech léky na HIV působí proti KS preventivně. Z toho důvodu se tyto léky často používají jako prvotní léčba KS.

KONDYLOMATA – ANÁLNÍ BRADAVICE, BRADAVICE NA PENISU, GENITÁLNÍ BRADAVICE, papilloma, HPV

jedná se o virové onemocnění přenášené HPV (Human papilloma virus)

SYMPTOMY

Bradavice jsou na pohled malé výrůstky na penisu, v ústí močové trubice, v tříslech, kolem i uvnitř pochvy a análního otvoru. Jestliže se neléčí, mohou se vyvinout do květákovitého tvaru. Vzácně se mohou vyskytnout v ústech, na tváři nebo jiných částech těla. Zpravidla mají světlejší barvu než okolní kůže. Bradavice mohou být svědivé a vyskytují-li se v konečníku, mohou krváčet. U lidí s poruchou imunitního systému, jako jsou HIV pozitivní lidé, mohou být kondylomata velmi rozsáhlá. Inkubační doba: 1-4 měsíce.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Bradavice jsou více infekční, pokud jsou viditelné pouhým okem. Přenosu této infekce lze zabránit použitím kondomu při análním a orálním sexu a latexové fólie při rimmingu* a dodržováním hygieny. Nicméně nákaza není vyloučena, ani když bradavice ještě nejsou pouhým okem vidět, protože virus může být v kůži přítomen i bez příznaků.

LÉČBA

Genitální bradavice (kondylomata) se dají léčit různými způsoby. Mohou se potírat chemikálií, čímž se v podstatě spálí. Někdy se natírají masťmi nebo se zmrazí tekutým dusíkem. Léčba zpravidla vyžaduje více než jedno ošetření. Léčba může být obtížnější u jedinců, kteří jsou HIV pozitivní, a bradavice se mohou po léčbě znovu objevit. Jestliže se genitální bradavice u vás vyskytly, měl by i váš sexuální partner vyhledat lékaře.

MOLLUSCUM CONTAGIOSUM (MC)

je způsobeno virem, který napadá kůži.

SYMPTOMY

Typickým příznakem jsou měkké pupínky kulovitěho tvaru a velikosti pihy na pokožce, tváři, genitáliích a kolem konečníku. V některých případech je infekce tak silná, že pokožka je pupínky doslova posetá. MC může postihnout kohokoliv, ale běžnější je u HIV pozitivních osob.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

MC můžete chytit, přijdete-li do kontaktu s pupínky, které způsobuje. Znamená to, že jakýkoliv druh sexuálního kontaktu může způsobit přenos této infekce. V průběhu infekce byste se měli vyhnout sexu, dokud úplně nezmizí. Proti pupínkům uvnitř konečníku se lze chránit kondomem. Máte-li MC na tváři, holením břitvovým strojkem jeho stav můžete ještě zhoršit. Doporučuje se proto použít elektrický holící strojek.

LÉČBA

Léčí se kryoterapií*, snesením ostrou lžičkou, či potíráním jodovými preparáty (jodová tinktura, Betadine). U HIV pozitivních osob se spolu v kombinaci s kryoterapií osvědčily léky na HIV*.

MUŇKY (FILCKY)

jsou členovci – paraziti, vypadající jako miniaturní krab velikosti malé pihy. Přebývají v ochlupení na našem těle, ve vlasech se však vyskytují zřídka. Nejedná se o závažné onemocnění, ke kterému potřebujete návštěvu lékaře.

SYMPTOMY

Poznáte je jednoduše a to svěděním v ochlupení, někdy se objeví i drobná vyrážka. Můžete si jich všimnout v podpaždí, rozkroku, na hrudníku, vzácně v obočí, na řasách a ve vousích. Vajíčka muněk jsou zpravidla nalepená na jednotlivých chlupech (stejně jako hnidy u vši na vlasech).

JAK SE MOHOU PŘENÉST A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO PŘENOSU

Ve většině případů se jedná o přenos z vašeho sexuálního partnera. Muňky se dají chytit pouhým dotykem nebo sdílením ručníků, oděvů a ložního prádla. Neprovozujte sex, dokud se muněk úplně nezbavíte.

LÉČBA

Muněk se dá jednoduše zbavit pomocí roztoku, spreje, šampónu, který je bez předpisu k dostání v lékárnách (Diffusil H 92-P, Orthosan H, Stop-Antiparasiten Shampoo). Je důležité držet se návodu a doporučení uvedených na obalu přípravku a v příbalovém letáku. Zvlášť si dejte pozor na různé alergické reakce. Souběžně s léčbou je důležité vyprat ve vařící vodě veškeré oděvy, ručníky a ložní prádlo, které jste v poslední době používali. Při nedostatečné léčbě se muňky mohou za krátko objevit znovu. Zkontrolovat a též přeléčit by se měli nejen vaši sexuální partneři, ale i spolubydlíci, protože muňky se dají přenést velmi snadno.

NESPECIFICKÁ URETRITIDA – NESPECIFICKÁ INFEKCE (NSU)

je způsobena bakteriemi, jinými než těmi, jenž způsobují kapavku, které se vyskytují v penisu, v genitáliích ženy, v konečníku a ústech. Většinou je NSU způsobena chlamydiemi nebo podobnými mikroorganismy, jako jsou například mykoplazmata.

SYMPTOMY

NSU postihuje močovou trubici. Mezi typické příznaky patří pálivý pocit při močení nebo bílý, mazlavý výtok z penisu nebo análního otvoru. Při nákaze touto infekcí však často nemusíte mít žádné příznaky.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

NSU se dá přenést většinou sexuálními aktivitami. Riziko nákazy snížíme použitím kondomu při souloži a orálním sexu.

LÉČBA

NSU se léčí antibiotiky po předchozím vyšetření lékařem. Doporučují se následné kontroly, abychom si byli jisti, že jsme se infekce zcela zbavili.

OPAR (HERPES, HSV)

je způsoben dvěma typy herpes simplex viru HSV 1 a HSV 2 (herpes simplex = opar prostý).

SYMPTOMY

Příznaky této infekce se nemusí projevit vždy. Virus typu 1 způsobuje typické opary na rtech, zatímco virus typu 2 opary nebo puchýřky na penisu, genitáliích ženy a kolem análního otvoru. Většina lidí pocítuje pálení, svědění v oblasti, na které se později objeví puchýřek, z kterého se následně vytvoří vřídek pokrytý strupem, jenž se později zahojí. Herpetický virus může rovněž postihnout vnitřní orgány při oslabeném imunitním systému. Inkubační doba: 2-12 dní.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Již tak vysoké riziko nákazy se ještě zvýší, dostanete-li se do přímého kontaktu s otevřeným bolákem. Vyhněte se sexuálnímu styku s osobou, která má opary a to včetně líbání, dokud se úplně nevyléčí. Kontakt s puchýřky či boláky na penisu, genitáliích ženy a kolem análního otvoru se vyhněte, používáte-li při sexu kondom. Jestliže se dotknete oparu, umyjte si ruce, a s osobou, která trpí na opary, nesdílejte ručníky.

LÉČBA

Zaručená léčba oparů neexistuje. Naše tělo si s nimi musí poradit samo. V lékárnách jsou však k dostání přípravky, které mohou průběh této infekce zmírnit a potlačit její příznaky. Poradte se s lékárníkem nebo se svým lékařem. Když opar zmizí, neznamená to, že je vyhráno. Často se na tom samém místě objeví znovu. Přispívá k tomu stres nebo horečka. HIV pozitivním jedincům se opary mohou vracet častěji a jejich průběh i rozsah postižení bývá těžší.

PŘÍJICE *viz syfilis*

SVRAB

je způsoben roztočem zákožkou svrabovou, která si tvoří chodbičky (jenž jsou zpravidla vidět pouhým okem) a žije pod pokožkou.

SYMPTOMY

Typickým příznakem je silné až kruté svědění na rukou mezi prsty, zápěstí, genitáliích, břichu, hýždích a chodidlech, kde se vytvářejí splývající pupínky, často rozškrábané. Svědění se typicky zhoršuje během noci a když je teplo. Bohužel, po přenosu může trvat několik týdnů, než se příznaky začnou projevovat. Inkubační doba: 4-6 týdnů.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Protože se svrab přenáší těsným tělesným kontaktem, měli byste se v každém případě vyhnout sexuálnímu kontaktu s osobou, o které víte, že svrab má. Cestou přenosu je sexuální kontakt a společné užívání lůžkovin, oděvů a ručníků s někým, kdo je svrabem napaden, dokud se úplně nevyhlídí.

LÉČBA

Svrab by měl být vždy léčen kožním lékařem, protože ke správnému vyléčení je nutno dodržet řadu důležitých zásad. Jejich nedodržení zbytečně prodlužuje dobu léčení, po kterou jsou infekcí ohroženy další osoby.

SYFILIS (PŘÍJICE)

je způsoben bakterií *Treponema pallidum*.

SYMPTOMY

Nemoc má tři stádia. První (primární) stadium je nebolestivý vřed na genitálu, vzácněji na rtu, kolem konečníku, u žen na čípku nebo na stydkých pyscích. Neléčené po několika týdnech přechází v sekundární stadium ve formě kožní vyrážky, zvětšených uzlin, nebo výrůstků v místech zapaření (třísla, podpaží) a řady dalších kožních příznaků. Neléčený syfilis přechází přes bezpříznakové období po letech do terciárního stadia, kde může po čase vážně poškodit srdce, mozek a nervový systém, vedoucí k úmrtí. Nejsou-li přítomny uvedené kožní a slizniční projevy, může se syfilis odhalit pouze laboratorním vyšetřením krve. Inkubační doba: 10-90 dnů, nejčastěji 3 týdny.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Syfilis se přenáší fyzickým kontaktem s nakaženou osobou, která má infekční příznaky syfilis, což jsou „tvrdý“ vřed, výrůstky v oblasti třísel, či podpaží (tzv. kondylomata lata), nebo bělavá ložiska na sliznici dutiny ústní. Jelikož vřed nemusí být vidět (např. v konečníku), použijte při souloži kondom. Při nákaze, s ohledem na vaše sexuální partnery, neprovazujte žádný sex. Infekci lze přenést i kontaminovanými předměty (např. jídelní přístroj).

LÉČBA

Syfilis smí léčit pouze kožní lékař. Důležité jsou následné kontroly ke zjištění, zda byla infekce zcela vyléčena a dlouhodobé sledování (dispenzarizace). Jste-li HIV pozitivní, běžné testy na syfilis nemusí být dostatečné k odhalení této infekce. Je potřeba odebrat vzorek cerebrospinální (mozkomíšň) tekutiny, aby mohl být syfilis odhalen (bederní vpich).

ŽLOUTENKA (HEPATITIDA)

je obecné označení zánětu jater. Může být způsoben virovou infekcí nebo například dlouhodobou konzumací alkoholu a některých drog. Nejběžnější typ žloutenky je virového původu. Některé z těchto virů mohou trvale poškodit játra a zdraví. Tři nejběžnější viry, které žloutenku způsobují, jsou hepatitis A, B a C. V současné době se dá očkovat proti žloutence typu A a B. Jestliže jste HIV pozitivní, viry hepatitis mohou dočasně zvýšit vaši virovou nálož. Mohou také vyvolat rezistenci na léky, které proti HIV* užíváte. Nicméně, čím menší je vaše virová nálož a čím větší je počet vašich CD4*, tím pravděpodobněji váš organismus bude reagovat na očkování proti hepatitidě s minimálním dopadem na rezistenci na tyto léky.

ŽLOUTENKA TYPU A (HEPATITIDA TYPU A, HAV)

Virus hepatitidy A je odolný vůči zevnímu prostředí. Vylučuje se stolicí nejméně 2 týdny před vznikem klinických příznaků. Největší nebezpečí nákazy je tedy v době, kdy infikovaná osoba ještě nemá žádné příznaky onemocnění.

SYMPTOMY

U téměř 90% dospělých jsou první klinické příznaky podobné chřipce, nebo mají charakter zažívacích obtíží provázených průjmami. Časté je i žluté zbarvení kůže a očního bělma, tmavá moč a světlá stolice. Onemocnění trvá obvykle 3 týdny, ale může se protáhnout i na několik měsíců. Někdy je žloutenka typu A doprovázena svěděním, zejména při intenzivním žlutavém zbarvení pokožky. Inkubační doba: 14-50 dní, nejčastěji 30 dní.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Nejlepším způsobem, jak se vyhnout onemocnění žloutenkou typu A, je očkování. Riziko nákazy je často spojováno se špatnou hygienou, kontaminovanou vodou nebo potravou. Z toho vyplývá, že přestože žloutenka typu A není typickou sexuálně přenosnou infekcí, dá se chytit při provozování rimmingu* nebo scatu* (fekálně-orální přenos). Používání latexové folie při rimmingu je nejlepší způsob ochrany před infekcí žloutenkou typu A. Pravděpodobnost nákazy rovněž snižuje dodržování hygienických zásad, např. mytí rukou po použití WC a vyhnutí se kontaktu se stolicí.

LÉČBA

Základem léčby žloutenky typu A jsou režimová opatření – klidový režim a dieta. Nemocní podléhají ze zákona povinné izolaci na infekčním oddělení. V rekonvalescenci je nutné dodržovat i nadále jaterní dietu a vyhnout se konzumaci alkoholu a větší fyzické námaze po dobu 3 – 4 měsíců.

ŽLOUTENKA TYPU B (HEPATITIDA TYPU B, HBV)

je jedním z nejzávažnějších virových onemocnění člověka. Může vážně a dlouhodobě nebo i trvale poškodit vaše játra.

SYMPTOMY

Onemocnění v akutní fázi často probíhá bez významných klinických příznaků a může se projevit až závažným chronickým postižením jater, které u některých pacientů vede k jaterní cirhóze či karcinomu jater. Jindy může být onemocnění charakterizováno bolestmi kloubů, kožními vyrážkami, silnou únavou a posléze i žlutým zbarvením pokožky či bělma očního, ztrátou chuti, tmavou močí, bledou stolicí a zažívacími obtížemi. Žlutavé zbarvení pokožky je někdy doprovázeno svěděním. Inkubační doba: 50-180 dní, průměrně 90 dní.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Nejlepším způsobem, jak se vyhnout onemocnění žloutenkou typu B, je očkování. Žloutenka typu B se přenáší stejným způsobem jako HIV, nakazit se jí lze však snadněji (stačí 10^{-7} ml krve). Jak již bylo řečeno, proti žloutence typu B existuje očkovací látka. U některých jedinců se však protilátky nemusí vytvořit nebo se časem vytrácejí, proto se účinnost očkování musí kontrolovat a závčas event. přeočkovat. Jelikož se jedná o sexuálně přenosnou infekci, je důležité chránit se při souložích kondomem a používat rukavice při fistingu* a dodržovat i další zásady bezpečnějšího sexu. Další sexuální aktivitou, při které se dá žloutenka typu B přenést, je rimming*. Pro přenos žloutenky typu B má zásadní význam krev, sperma, vaginální sekret a sliny.

LÉČBA

Základem léčby jsou opět režimová opatření. Kauzální lék neexistuje. Důležité je dodržení klidového režimu, vyhnout se konzumaci alkoholu a přemíry léků na tlumení bolesti. Při chronickém onemocnění žloutenkou typu B je možné dlouhodobě podávat virostatika, ale úspěšnost léčby je asi jen 10%.

ŽLOUTENKA TYPU C (HEPATITIDA TYPU C, HCV)

pouze 20% lidí, nakažených žloutenkou typu C, zaznamenaná akutní příznaky tohoto onemocnění. Téměř u 80% je onemocnění diagnostikováno – většinou náhodně – až ve fázi chronického postižení jater. Rozvoj onemocnění do cirhózy nebo jaterního karcinomu je pravděpodobnější při alkoholizmu nebo při současné infekci VHB. Jediným spolehlivým vodítkem, jak poznat, jestli nejsme nakaženi žloutenkou typu C, je nechat si udělat test.

JAK SE MŮŽEME NAKAZIT A JAK SE DÁ SNÍŽIT RIZIKO NÁKAZY

Žloutenka typu C se přenáší zejména krví, a je proto častá u injekčních uživatelů drog.

Vir žloutenky typu C je o mnoho odolnější než HIV a přežívá v krvi vně těla o mnoho déle než HIV (uvádí se, že až měsíc, oproti HIV, které je schopno přežít v krvi vně těla několik hodin, do doby než zaschne živná půda – krev, sperma, poševní sekret atd.). Žloutenka typu C se může přenést i sexuálním stykem. Sexuální přenos je pravděpodobnější při agresivním – krvavém kontaktu. Nedoporučuje se sdílet zubní kartáčky, holicí strojky nebo holicí břitové strojky, protože na nich může zůstat krev. Vyhnout se nákaze můžete nejlépe používáním kondomů, latexových rukavic (při fistingu* a prstění) a lubrikantů na vodní bázi. Kondomy by se měly používat i při sexu s dildem*, protože na nich při poranění může zůstat krev. Inkubační doba: 2 týdny – 6 měsíců, nejčastěji 6-9 týdnů.

LÉČBA

K léčbě žloutenky typu C se může použít kombinace léků – nejčastěji interferon a ribavirin, které však mají nežádoucí vedlejší účinky. Léčba HIV pozitivních, kteří se nakazili žloutenkou typu C, je velmi specifická a je zpravidla obtížné kombinovat léčbu s léky proti HIV*. Účinnost této velmi náročné léčby je opět nízká.

Následující typy hepatitid nejsou u nás běžné, uvádíme je pouze pro úplnost:

ŽLOUTENKA TYPU D (HEPATITIDA TYPU D)

Virus hepatitidy typu D je defektní virus (podobá se jednoduchým rostlinným virům). Ke své existenci potřebuje vir hepatitidy B. Cestou přenosu je krev a sexuální styk s infikovanou osobou. Lidé se mohou infikovat virem hepatitidy B i D současně. K závažnému klinickému průběhu, který může vyústit až v selhání jater, dojde, když se člověk s hepatitidou B infikuje později i virem hepatitidy D. Inkubační doba: 14-120 dní. U nás je toto onemocnění zatím vzácné. Očkování proti hepatitidě B chrání i před infekcí delta virem.

ŽLOUTENKA TYPU E (HEPATITIDA TYPU E)

Přenos i průběh této infekce je podobný hepatitidě typu A. Podobná by měla být rovněž prevence. Hepatitida typu E se vyskytuje převážně v rozvojových zemích s nedostatečnou úrovní zásobování nezávadnou vodou. Závažný klinický průběh byl zaznamenán především u těhotných žen. V ČR jde převážně o importované onemocnění.

ŽLOUTENKA TYPU F (HEPATITIDA TYPU F)

Počáteční zprávy o tzv. hepatitidě typu F nebyly potvrzeny a nebyl nalezen ani virus, který by ji způsoboval. Existence hepatitidy F nebyla prokázána.

ŽLOUTENKA TYPU G (HEPATITIDA TYPU G)

je poměrně nedávno identifikovaný typ hepatitidy. Virus je označován GB virus C. Přenos této infekce je možný krví. Jde především o onemocnění narkomanů. Častá je kombinovaná infekce s hepatitidou B nebo C. V současnosti se zkoumá vztah hepatitidy G a HIV. Souvislost infekce s poškozením jater nebyla bezpečně prokázána.

SEZNAM ODBORNÝCH PRACOVIŠŤ

(VENEROLOGICKÁ, DERMATOVENEROLOGICKÁ, KOŽNÍ ODDĚLENÍ):

PRAHA – STŘEDOČESKÝ KRAJ

Všeobecná fakultní nemocnice v Praze
Kožní klinika – venerologické oddělení
MUDr. Věra Kašátková
Apolinářská 4, Praha 2
tel.: 222 233 279

JIHOČESKÝ KRAJ

Nemocnice České Budějovice
dermatovenerologie
B. Němcové 54, České Budějovice
tel.: 387 878 615

PLZEŇSKÝ KRAJ

FN Plzeň – kožní klinika
Dr. E. Beneše 13, Plzeň
tel.: 377 402 148

KARLOVARSKÝ KRAJ

Nemocnice Sokolov – kožní oddělení
Slovenská 35, Sokolov
tel.: 352 520 299

ÚSTECKÝ KRAJ

Masarykova nemocnice
Kožní oddělení
Sociální péče 3316/12A
Ústí nad Labem
tel.: 477 112 742

LIBERECKÝ KRAJ

Kožní ordinace
Klášterní 11/2, Liberec
tel.: 485 312 826

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

FN – klinika nemoci kožních a pohlavních
Pospíšilova třída 365, Hradec Králové
tel.: 495 836 238

PARDUBICKÝ KRAJ

Nemocnice – kožní oddělení
Kyjevská 44, Pardubice
tel.: 466 014 405

KRAJ VYSOČINA

Nemocnice Jihlava – kožní oddělení
Vrchlického 56, Jihlava
tel.: 567 157 462

ZLÍNSKÝ KRAJ

Baťova nemocnice – kožní oddělení
Havlíčkovo nábřeží 600, Zlín
tel.: 577 552 217

OLOMOUCKÝ KRAJ

FN – dermatovenerologická klinika
I.P. Pavlova 6, Olomouc
tel.: 588 444 527

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

MNOF – dermatovenerologické oddělení
Nemocniční 20, Ostrava
tel.: 596 194 463

JIHOMORAVSKÝ KRAJ

FN U sv. Anny – kožní klinika
Pekařská 53, Brno
tel.: 543 182 801

POHLAVNÍ NEMOCI OD A DO Z

Autoři: Vladimír Ondříš
Miroslav Hlavatý
Vedoucí projektu: Miroslav Hlavatý
Recenze: Doc. MUDr. Marie Staňková, CSc.
MUDr. Martin Novák
JUDr. Norbert Černý

Grafika: REFOS, Ohradní 54, Praha 4
Tisk: REFOS, Ohradní 54, Praha 4

Vydal: © Česká společnost AIDS pomoc
Malého 3/282
186 21 Praha 8 Karlín

www.aids-pomoc.cz
aids-pomoc@iol.cz
tel. 224 814 284
fax. 224 810 345

Náklad: 5.000 výtisků
1. vydání

NEPRODEJNÉ